

Ska hon bli skärgårdens DROTTNING ELISABETH

av Johan Ahlbom

A30:an "Elisabeth" har under många år varit en enastående vacker prydnad i skärgården. Hon har ägts, vårdats och seglats av en av landets främsta segelmakare, Helmer Örtengren. Men sen hände någonting och hon blev liggande på land under flera år.

Elisabeth är byggd 1930 i en utsökt hondurasmahogny, och har måtten 11,90 x 2,06. Man ser på en gång att hon är ritad av msterkonstruktören Gustaf Estlander. Hon har vackra slanka linjer och måste räknas som systerbåt till Estlander-trettian 30 S 84 "BimBamBulla" från 1929, som presenterades i dessa spalter i nr 2-24.

Idag ligger Elisabeth i en välordnad verkstad i Hummelmora Varv på Ljusterö där den skickliga båtbyggaren Janne Nystedt håller på att ta hand om henne. Bättre plats kan

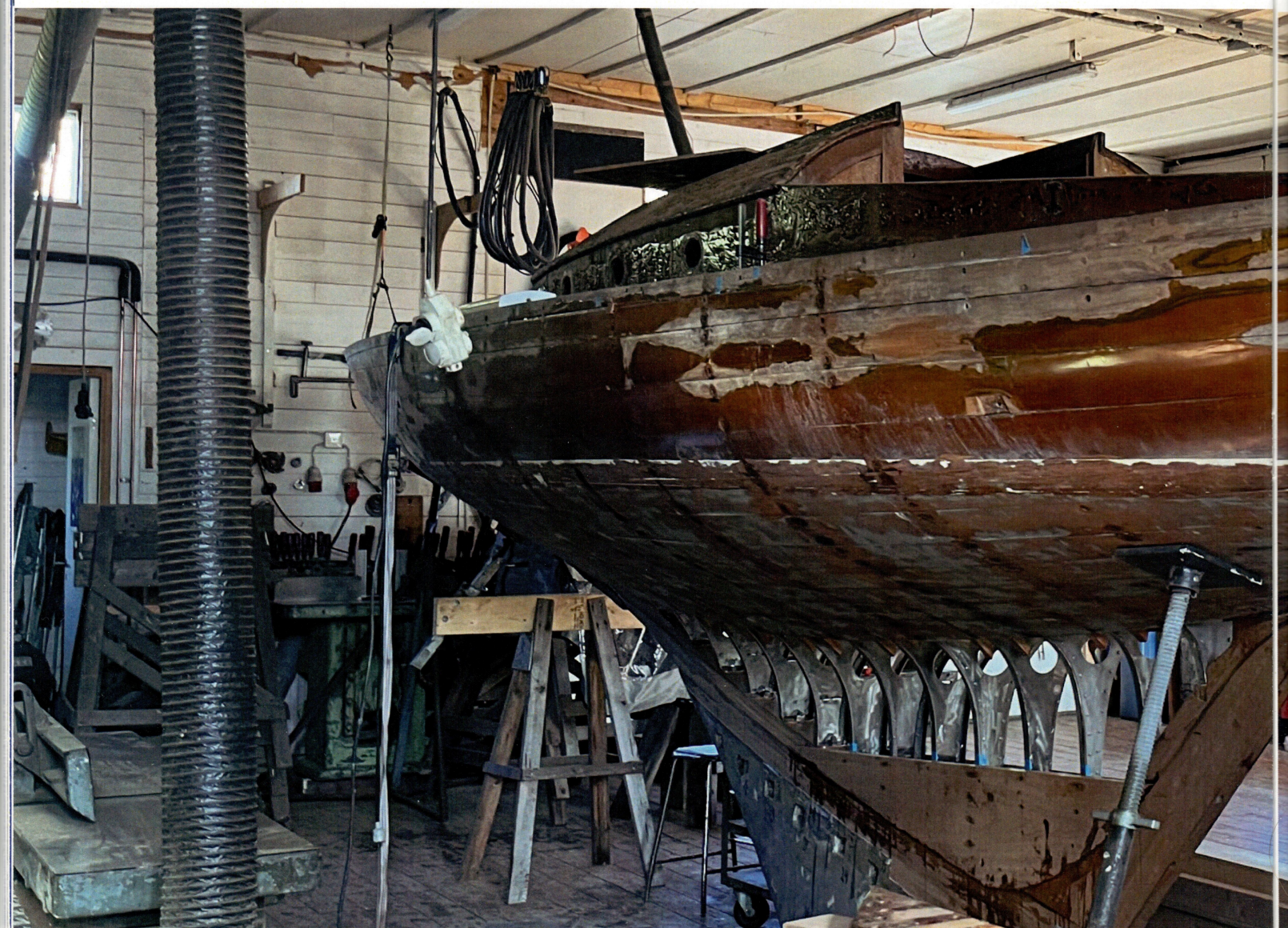
hon knappast ha hamnat på, för nu finns det hopp om ett nytt liv. "Det är kul att ha något att göra när man blir lite äldre", säger Janne.

Elisabeth kommer att kräva mycket omvårdnad.

Det är inget litet projekt som Janne har tagit sig an. Omvårdnad behöver hon verkligen, för hon har legat upplagd på land i flera år. Båten är en skugga av sitt forna jag, med gränat skrov där fernissan sedan länge har släppt taget. Järnspant och järnbottenstockar var svårt upprostade och helt slut. Det gamla pinedäcket var också slut och har nu rivits av Janne. Likaså har han rivit de rostiga järnspanten och järnbottenstockarna. Kölstock, akterstäv och sambord är

redan bytta och de rostiga järnspanten har bytts till rostfria. I botten glänser idag nya bottenstockar i rostfritt stål. Senare ska hon renskrapas och nåtlimmas, och få ett nytt däck.

Skrovet har dock kvar sin form och har inte "hängt sig" i överhängena vilket brukar vara rätt vanligt. En stor utmaning blir dock att försänka alla nitskallar i friborden. Det handlar om tusentals. Hon är nämligen genom åren så nedskrapad att de flesta nitskallarna ligger "i dagen", dvs jäms med fribordens yta.

Segelmakaren Örtengren

Helmer Örtengren var en legendarisk segelmakare som startade eget segelmakeri 1920. Det drevs som ett familjeföretag fram till 1983, på senare år av hans barn Kurt, Nils och Bo. Helmer hade Elisabeth liggande vid Sticklinge på Lidingölandet.

Segelmakeriet låg i ett hus på Skeppsbron i Gamla Stan, på fjärde våningen. På tredje våningen fanns ett litet lager för segelduken. För tunga segeldukar fanns en liten hiss med gallergrind. Man hade flera sömmerskor anställda, och det fanns nedsänkningar i golvet där dessa satt och jobbade. Man sydde mycket segel till många av våra mest namnkunniga seglare, bland annat till Lasse Thörns OS-seglingar.

Beställningar och ritning på varje segel man levererat finns noggrant samlade i ett flertal skissböcker. Materialet finns nu på Sjöhistoriska museet.

På Sjöhistoriska museet finns idag gott om bevarade handlingar från Örtengrens segelmakeri. Materialet omfattar stora böcker som innehåller segelritningar och uppgifter om vilken båt som ska ha dem, kostnader mm. Materialet ska bli sökbart på nätet.

I arkivet speglas verksamheten genom de stora böcker där seglen för varje båt har ritats upp, tillsammans med uppgifter om hur mycket de kostar och när de ska hämtas ut. Dessutom finns en stor mängd segelritningar i arkivet. Än så länge ligger segelritningarna bara i omslag med påskriften SK 15, 6 m R-jakt osv, men en dag skall även dessa var inregistrerade och sökbara på hemsidan.

Förutom arkivhandlingar fick museet också en del segelmakarverktyg som numera finns i föremålssamlingen.

Se exempel på segelritning på nästa sida >>>

Örtengrens karaktäristiska segelmärke, ett "Ö" krönt av en triangel, här på A22:an Tintomara på kryss över Ålands hav år 1973.

"På Sjöhistoriska museet finns idag gott om bevarade handlingar från Örtengrens segelmakeri. Materialet omfattar stora böcker som innehåller segelritningar och uppgifter om vilken båt som ska ha dem, kostnader mm."

Herr Ingeniör Gunnar Meyerson "Wimbergs fabriks"

$\frac{104}{145}$

allt lämnat
 $\frac{21}{5}$

X

X

af

offera

X [22] *Emmaspek* N: 444. 167 m² 9- }
 X 7 stagliton or. à 125 } 875 } 535 05
 X 1 räck } 9- }

X [22] *Lynnspek* N: 420. 775 m² à 21.50 }
 X 7 stagliton } 1882 } 205 80
 X 1 räck } 276 }
 X 1 räck } 9- }

X *Spinnaker* N: 7000. 51 m² à 9.50 }
 X 1 räck } 485 } 493 50

1034 48

alt 54 82

1089 25

Stor Emmaspek N: 444 R [22]

1 - 2 - 24	1 - 2 - 24
2 - 7 - 72	2 - 7 - 72
3 - 8 - 72	3 - 7 - 72
4 - 8 - 72	4 - 9 - 72
5 - 7 - 72	5 - 7 - 72
6 - 6 - 72	6 - 4 - 72
7 - 5 - 72	7 - 5 - 72
8 - 4 - 72	8 - 4 - 72

$55 \times 310 = 274$
 $318 \times 276 =$

Lynnspek N: 420 R. V. [22]

1 - 4 - 57	17 - 20
2 - 4 - 57	17
3 - 4 - 57	16
4 - 4 - 57	16
5 - 4 - 57	16
6 - 4 - 57	16
7 - 4 - 57	15
8 - 4 - 57	15
9 - 4 - 57	15
10 - 4 - 57	15
11 - 4 - 57	15
12 - 4 - 57	15
13 - 4 - 57	15
14 - 4 - 57	15

$64 \times 23 \times 157 = 13$
 $(22) (160)$

1 - 0 - 57	56 - 214
2 - 2 - 57	54
3 - 3 - 57	54
4 - 4 - 57	53
5 - 5 - 57	26

$30 \times 188 = 0$
 $(25) (198)$

Spinnaker - 7000 R. 125 [22]

1 - 42 - 532
2 - 67 - 227
3 - 85 - 57
4 - 232 - 13
5 - 195 - 32

$\frac{19}{42}$